

Wie herdenken we op 4 mei tijdens de Nationale Herdenking?

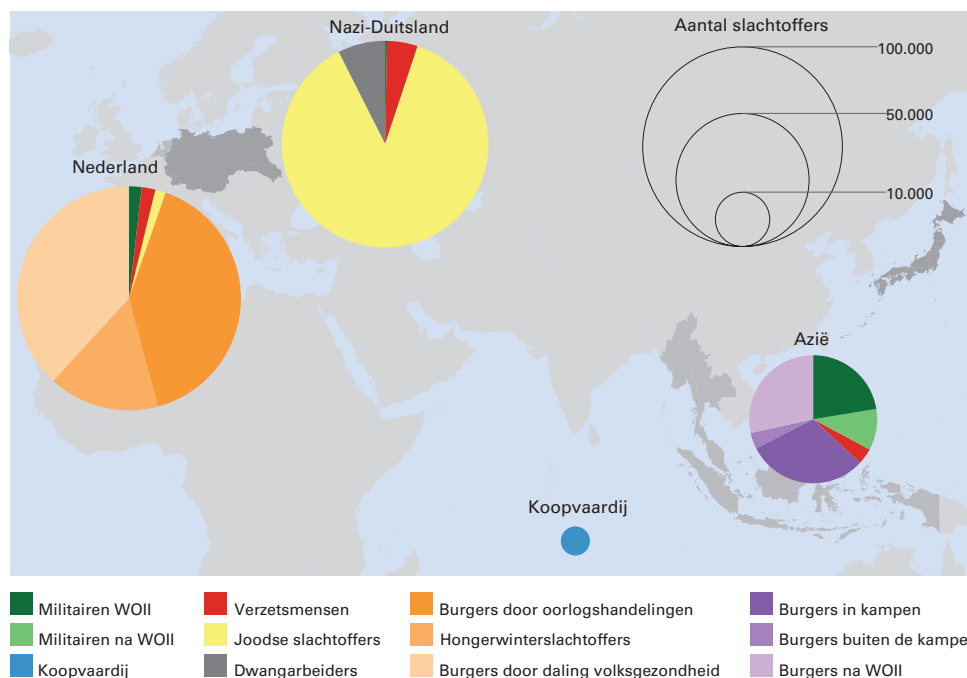
Dit jaar is het 75 jaar geleden dat de Tweede Wereldoorlog werd beëindigd en Nederland werd bevrijd. Op 4 mei tijdens de Nationale Herdenking herdenken we niet alleen de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog, maar ook die van oorlogssituaties en vredesmissies nadien. Wie herdenken we precies op 4 mei en waar kwamen zij om?

Het initiatief voor een aparte herdenking van de oorlogsslachtoffers die 'voor ons Vaderland streden en vielen', op de dag voorafgaand aan de bevrijdingsdag, kwam van de Haagse verzetsman Jan Drop. Hij vormde met enkele medestanders de Commissie Nationale Herdenking 1940-1945. Zij organiseerden zelf de herdenking op de Waalsdorpervlakte. Hun oproep, een particulier initiatief, vond in vele gemeenten navolging. Hoewel de dodenherdenking al snel uitgroeide tot een nationale plechtigheid is de organisatie pas sinds eind 1987 in handen van het toen opgerichte Nationaal Comité 4 en 5 mei.

Bij de eerste herdenking in 1946 werden de ruim 2.200 in Nederland gesneuvelde militairen en 8.000 omgekomen verzetsmensen herdacht. In 1947 kwamen daar de circa 350 militairen omgekomen in Duitse krijgsgevangenschap en de 3.400 tijdens de oorlog omgekomen zeelieden van de Nederlandse koopvaardij bij. Vanaf 1950 werden ook de tijdens de oor-

log in Nederlands-Indië omgekomen 8.200 Nederlandse en KNIL-militairen en 2.000 leden van het Indisch verzet herdacht. Een groot deel van hen stierf in Japanse krijgsgevangenschap bij de aanleg van de Birmaspoorlijn. Vanaf 1962 kwamen daar ook de ruim 5.000 na de oorlog omgekomen militairen bij. Een destijds al, vooral in politiek linkse kringen, omstreden beslissing omdat dit behalve militairen omgekomen bij vredesmissies, vooral Nederlandse militairen betrof die zijn omgekomen tijdens de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog (1945-1949). Pas sinds 1966 worden ook andere groepen slachtoffers herdacht, waaronder de meer dan 100.000 Joodse slachtoffers, de ruim 130.000 burgerslachtoffers als gevolg van oorlogshandelingen, daling van de volksgezondheid en de Hongerwinter in Nederland en dwangarbeid in Duitsland, en de naar schatting 22.000 tot 43.000 Nederlandse burgerslachtoffers die tijdens of direct na de Tweede Wereldoorlog omkwamen in Azië. Het reconstrueren van exacte aantallen oorlogsslachtof-

Nederlandse oorlogsslachtoffers die worden herdacht tijdens de Nationale Herdenking op 4 mei naar regio waar ze zijn omgekomen*



* Nederlandse slachtoffers is inclusief stateloze Joden uit Nederland en KNIL-militairen; koopvaardijslachtoffers vielen wereldwijd op diverse zeeën en oceanen; vanwege de schaal van de kaart zijn in omvang kleinere groepen slachtoffers zoals de Roma en Sinti en militaire slachtoffers van vredesmissies niet afzonderlijk weergegeven.

Bron: Goudsmit et al. (2020); kartografie: Peter Ekamper/NIDI.

DEMOS verschijnt 10 x per jaar en wil de kennis en meningsvorming over bevolkingsvraagstukken bevorderen.

Een abonnement op DEMOS is gratis. U kunt uw aanvraag indienen via: demos@nidi.nl



Bij gehele of gedeeltelijke overname van artikelen dient men een volledige bronvermelding te gebruiken. Graag ontvangt de redactie een bewijsexemplaar. De personen op de foto's komen niet in de tekst voor en hebben geen relatie met hetgeen in de tekst wordt beschreven.

Het NIDI is een instituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) en is geaffilieerd met de Rijksuniversiteit Groningen. Het NIDI houdt zich bezig met onderzoek naar bevolkingsvraagstukken.

colofon

DEMOS	is een uitgave van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI).
Redactie	Harry van Dalen, hoofdredacteur Nico van Nimwegen, redacteur Peter Ekamper, (web)redacteur Jaap Oude Mulders, redacteur Fanny Janssen (RUG), redacteur
Adres	NIDI/DEMOS Postbus 11650 2502 AR 's-Gravenhage
Telefoon	(070) 356 52 00
E-mail	demos@nidi.nl
Internet	demos.nidi.nl / www.nidi.nl
Abonnementen	gratis
Druk	Koninklijke Van der Most
Opmaak	www.up-score.nl

fers is een lastige zaak. Voor alle genoemde getallen geldt dat het schattingen zijn, waarbij vooral ten aanzien van de aantallen burgerslachtoffers in Azië grote onzekerheidsmarges gelden.

Al met al worden er nu tijdens de Nationale Herdenking ongeveer 300.000 slachtoffers herdacht, bijna 20.000 militairen, 10.000 verzetsmensen en 270.000 overige burgerslachtoffers. Verreweg de meeste slachtoffers vielen tijdens de Tweede Wereldoorlog: ongeveer 250.000 slachtoffers in Europa en 30.000 buiten Europa (zie kaart).

Peter Ekamper, NIDI-KNAW en Rijksuniversiteit Groningen, e-mail: ekamper@nidi.nl

LITERATUUR:

- Goudsmit, J., J. Heilbron, P. Ekamper, T. van Barneveld en B. Zsigmond (2020), *Wie herdenken wij op 4 mei? Visuele gids*. Amsterdam: Uitgeverij Pluim.
- Nationaal Comité 4 en 5 mei, *Kranslegging, de cijfers*.